

Høringsnotat

Dato: 19. juni 2020

Saksnr: 20/2937

Høringsfrist: 1. september 2020

Endringer i utlendingsloven og -forskriften – innhenting av opplysninger fra utdanningsinstitusjoner mv.

1 Innledning

Justis- og beredskapsdepartementet sender med dette på høring forslag til endringer i lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven, utl.) og forskrift 15. oktober 2009 nr. 1286 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsforskriften, utlf.).

Departementet foreslår å endre utl. § 84 og innføre ny § 17-7 k i utlf. om opplysningsplikt og unntak fra taushetsplikt for offentlige organer. Forslaget innebærer at fylkeskommunene, universiteter, høyskoler, frittstående skoler, studentsamskipnadene og Kompetanse Norge plikter å gi opplysninger om studier etter anmodning fra politiet, Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE). Opplysningene må være nødvendige for behandlingen av søknaden. Opplysningsplikten gjelder i saker om opphold i forbindelse med arbeid, studier og familieinnvandring, samt arbeid på faste innretninger og adgang til å søke førstegangs oppholdstillatelse fra riket. Det gjelder også ved fornyelser og tilbakekall av slike tillatelser, og ved sak om permanent oppholdstillatelse.

2 Bakgrunn

Etter dagens regelverk har utlendingsmyndighetene under visse forutsetninger adgang til å pålegge en rekke offentlige organer å utlevere opplysninger som er nødvendige for å opplyse en sak etter utlendingsloven, uten hinder av taushetsplikten. Når det gjelder opplysninger om studier, kan utlendingsmyndighetene innhente opplysninger om utdanningsstøtte fra Statens lånekasse for utdanning. Det kan imidlertid ikke innhentes ytterligere opplysninger om utlendingens eller referansepersonens studier fra fylkeskommunene, universiteter, høyskoler, frittstående skoler, studentsamskipnadene og Kompetanse Norge.

Opplysninger om studier er nødvendige for behandlingen av søknader om oppholdstillatelse for blant annet studenter, faglærte arbeidstakere og familiemedlemmer. Av kontrollhensyn og av hensyn til å påse at forvaltningen legger korrekte og oppdaterte opplysninger til grunn i sin saksbehandling, mener departementet at utlendingsmyndighetene bør kunne innhente nødvendige utdanningsopplysninger uten å gå via utlendingen som søker tillatelse. En adgang til å innhente slike opplysninger direkte vil medføre en mer effektiv saksbehandling og dermed kortere saksbehandlingstid, samt økt brukervennlighet.

Departementet ønsker å skape bedre og mer sammenhengende tjenester med brukeren i sentrum i tråd med Regjeringens digitaliseringsstrategi, gjennom blant annet å automatisere avgjørelser. For å kunne gjennomføre dette, er det nødvendig med tilgang til data og et mer digitaliseringsvennlig regelverk. Endringsforslaget vil utgjøre et viktig virkemiddel for å skape mer effektive, digitaliseringsvennlige tjenester for brukere som er nye i Norge.

3 Gjeldende rett

3.1 Behandling av personopplysninger

3.1.1 Generelt

Personvernforordningen har bl.a. som formål å harmonisere vernet av fysiske personers grunnleggende rettigheter og friheter ved behandling av personopplysninger. Forordningen gjelder som norsk lov, og personopplysningsloven utfyller bestemmelsene i forordningen.

«Personopplysninger» defineres i personvernforordningen som enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person, jf. forordningens artikkel 4. Grunnleggende prinsipper for behandling av personopplysninger fremgår av forordningens artikkel 5. Opplysningene skal behandles på en lovlig, rettferdig og åpen måte, samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål og ikke viderebehandles på en måte som er uforenelig med disse formålene. Opplysningene må videre være adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for, være korrekte og nødvendig oppdaterte, lagres slik at det ikke er mulig å identifisere de registrerte i en lengre periode enn det som er nødvendig for formålene, og behandles på en måte som sikrer tilstrekkelig sikkerhet for personopplysningene.

Krav om behandlingens lovlighet følger av forordningens artikkel 6, som sier at behandlingen bare er lovlig dersom ett av vilkårene i nr. 1 bokstav a til f er oppfylt. I henhold til bokstav e er behandlingen lovlig dersom den er «nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt».

Utlendingsloven § 83 a trådte i kraft samtidig med ny personopplysningslov. Bestemmelsen bygger på artikkel 6 nr. 1 bokstav e og gir utlendingsmyndighetene en generell hjemmel for å behandle opplysninger når det er «nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her». Det følger imidlertid av artikkel 6 nr. 3 at «grunnlaget for behandlingen» nevnt i nr. 1 bokstav e «skal fastsettes» i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett. Dette innebærer at artikkel 6 nr. 1 bokstav e ikke alene kan utgjøre behandlingsgrunnlaget, men at den behandlingsansvarlige i tillegg må kunne vise til et supplerende grunnlag for behandlingen i unionsretten eller nasjonal rett som den behandlingsansvarlige er underlagt.

3.1.2 Bruk av automatiserte avgjørelser

Retten til ikke å være gjenstand for automatiserte avgjørelser, herunder profilering, følger av forordningens artikkel 22 nr. 1. Unntak fra denne retten følger av nr. 2. Av nr. 2 bokstav b fremgår det at nr. 1 ikke får anvendelse dersom avgjørelsen følger av nasjonal rett, og der det også er fastsatt egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser.

I henhold til nr. 4 skal en avgjørelse som nevnt i nr. 2 ikke bygge på særlige kategorier av personopplysninger «med mindre artikkel 9 nr. 2 bokstav a eller g får anvendelse og det er innført egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser».

Det følger av utl. § 83 a tredje ledd at Kongen kan gi forskrift om «bruk av automatiserte avgjørelser». Med virkning fra 5. mars 2020 er det innført hjemmel for bruk av automatiserte avgjørelser i utlf. § 17-7 c. Etter bestemmelsen kan UDI treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger.

3.2 Taushetsplikt og opplysningsplikt

Hovedregelen i forvaltningsloven er at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et statlig eller kommunalt organ har taushetsplikt om «noens personlige forhold», jf. forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1. Det følger av bestemmelsen at fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted som utgangspunkt ikke regnes som personlige forhold, med mindre slike opplysninger røper andre forhold som må anses som personlige. Et forvaltningsorgan kan gi taushetsbelagte opplysninger om en persons forbindelse med organet, om avgjørelser som er truffet eller øvrige opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver, til et annet forvaltningsorgan, jf. forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 5.

Utlendingsloven § 84 åpner i dag for at utlendingsmyndighetene kan innhente nødvendige opplysninger for å behandle en sak etter loven fra barnevernsmyndighetene, en kommune i tilknytning til introduksjonsprogrammet,

Statens lånekasse for utdanning (i dag Lånekassen), arbeids- og velferdsforvaltningen, skattemyndighetene, politiet og folkeregistermyndigheten.

Det er et vilkår etter utl. § 84 at det organet som anmoder om opplysninger fra andre myndigheter, anser opplysningene som «nødvendige» for «opplysning av saken». I dette kravet ligger at det ikke skal innhentes flere opplysninger enn det som trengs for formålet det innhentes for. Det er ikke tilstrekkelig at opplysningene kan være nyttige. De må enten alene eller sett i sammenheng med andre opplysninger ha betydning i arbeidet. Nødvendighetskriteriet må imidlertid ikke forstås så snevert som at det er et vilkår at opplysningene faktisk får betydning i den enkelte saken eller er avgjørende for utfallet av en enkeltsak. Det vil ofte være vanskelig å ta stilling til om en opplysning er nødvendig før den er vurdert. Det vil være det organ som anmoder om opplysningene som er ansvarlig for at det ikke samles inn flere opplysninger enn det som er nødvendig. Opplysningene skal gis uten hinder av taushetsplikt.

Det følger av bestemmelsens annet ledd at det «skal» gis nærmere regler i forskrift om hvilke organer som kan be om opplysninger, i hvilke sakstyper det kan innhentes opplysninger, hvem det kan innhentes opplysninger om og hvilke opplysninger som kan innhentes. I utlf. §§ 17-7 c til 17-7 j er det gitt slike regler.

Kommuner, fylkeskommuner, universiteter og offentlige og private høyskoler, frittstående skoler og Kompetanse Norge er bundet av reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven, jf. opplæringslova § 14-1 annet ledd og universitets- og høyskoleloven § 7-6 nr. (1). Institusjonene kan følgelig bare utlevere taushetsbelagte opplysninger til andre hvis den som har krav på taushet samtykker eller hvis adgangen til å utlevere er hjemlet i lov. Samtykke er i denne sammenhengen ikke egnet som behandlingsgrunnlag, da det kan stilles spørsmål ved om samtykke gis frivillig til utlendingsmyndighetene når personer ønsker oppholdstillatelse. Behandling av søknader om oppholdstillatelse er utøvelse av offentlig myndighet og det foreligger en klar skjevhet i styrkeforholdet mellom søkeren og utlendingsmyndighetene. Manglende samtykke vil også resultere i at personen ikke får oppholdstillatelse, og søkeren har dermed ikke noe annet reelt valg enn å gi fra seg opplysningene til utlendingsmyndighetene. Det fremgår derfor av forordningen fortalepunkt 43 at samtykke bør unngås som rettslig grunnlag der det er en klar skjevhet mellom den registrerte og den behandlingsansvarlige, særlig dersom den behandlingsansvarlige er en offentlig myndighet. Adgangen til å kunne innhente nødvendige opplysninger fra utdanningsinstitusjonene direkte, uten hinder av taushetsplikt, må dermed hjemles særskilt, jf. forvaltningsloven § 13f annet ledd.

Etter statsborgerloven § 29b, jf. statsborgerforskriften §§ 14-7 og 14-8, er fylkeskommunene, universiteter, høyskoler, frittstående skoler og Kompetanse Norge gitt opplysningsplikt overfor politiet, UDI og UNE om søkerens utdanning og studier som er nødvendige for å behandle sak om erverv av norsk statsborgerskap og tilbakekall av norsk statsborgerskap.

3.3 Grunnloven og internasjonale forpliktelser

Grunnloven § 102 verner om privatlivet og familielivet og setter derigjennom en ramme for lovlig behandling av personopplysninger. Stortinget har bl.a. understreket at Grunnloven § 102 skal leses som at systematisk innhenting, oppbevaring og bruk av opplysninger om andres personlige forhold bare kan finne sted i henhold til lov, benyttes i henhold til lov eller informert samtykke, og slettes når formålet ikke lenger er til stede. Bestemmelsens første ledd første punktum gir et generelt vern for privatlivets fred. Vernet etter første punktum er likevel ikke absolutt. Høyesterett har i flere nyere avgjørelser lagt til grunn at vernet etter første punktum vil bero på en vurdering av om inngrep i de vernede interesser ivaretar et legitimt formål, er forholdsmessig og har tilstrekkelig hjemmel, se bl.a. Rt. 2014 side 1105 og Rt. 2015 side 93.

Bestemmelsen bygger bl.a. på tilsvarende bestemmelser i Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 8 og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 17, som er inkorporert i norsk rett gjennom menneskerettsloven. Grunnloven § 102 må derfor tolkes i lys av disse konvensjonsbestemmelsene.

EMK artikkel 8(1) beskytter retten til respekt for privatliv, familieliv, hjem og korrespondanse (kommunikasjon). Retten til privatliv innebærer bl.a. vern av den fysiske integritet og vern mot misbruk av personopplysninger. Det kan ikke gjøres inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av retten til privatliv unntatt når det er i samsvar med loven og nødvendig i et demokratisk samfunn av de hensyn som følger av artikkel 8(2). Det fremgår videre av SP artikkel 17 at ingen må utsettes for vilkårlige eller ulovlige inngrep i privatliv, familieliv, hjem eller korrespondanse. Retten til privatliv innebærer at myndighetene bare kan kreve opplysninger om private forhold som er strengt nødvendige for samfunnslivet. Ethvert lovhjemlet inngrep må være i overensstemmelse med konvensjonens bestemmelser og formål, og inngrepet må fremstå som rimelig under de konkrete omstendigheter. SP artikkel 17 er ikke ansett å gi en videre rett til privatliv enn EMK artikkel 8.

Det følger av dette at utlendingsmyndighetenes behandling av personopplysninger vil innebære et inngrep i den registrertes privatliv som krever tilstrekkelig rettsgrunnlag for å være lovlig.

4 Departementets vurdering og forslag

4.1 Innledning

Utlendingsmyndighetene kan i dag innhente opplysninger fra blant annet skattemyndighetene, arbeids- og velferdsforvaltningen, Lånecassen og folke-registermyndigheten ved behandlingen av utvalgte utlendingssaker med hjemmel i utl. § 84 og tilhørende forskriftsbestemmelser. Departementet foreslår å tilføye i utl. § 84 at opplysninger skal kunne innhentes, uten hinder av taushetsplikt, fra fylkeskommunene, universiteter, høyskoler, frittstående skoler, studentsamskipnadene og Kompetanse Norge. Departementet foreslår samtidig å gi nærmere regler i forskrift om hvilke organer som kan be om opplysninger, i hvilke sakstyper det kan innhentes opplysninger, hvem det kan innhentes opplysninger om og hvilke opplysninger som kan innhentes, jf. § 84 annet ledd.

Departementet mener at endringsforslaget er nødvendig av hensyn til effektivisering av saksbehandlingen, blant annet gjennom automatisering, og økt brukervennlighet i de aktuelle sakene. Endringsforslaget vil også medføre bedre kontroll av opplysninger i utlendingssaker, og sikre at det legges korrekte og oppdaterte opplysninger til grunn. Departementet legger til grunn at forslaget ikke innebærer et uforholdsmessig inngrep overfor den enkelte. Forslaget begrenser adgangen til å innhente opplysninger til det som er nødvendig for å behandle bestemte typer utlendingssaker. Disse opplysningene kan heller ikke utleveres fra utlendingsmyndighetene til andre uten den registrertes samtykke eller særskilt lovhjemmel. Utlendingsmyndighetene har en veiledningsplikt og skal gi informasjon om at dokumentasjon vil bli innhentet i forbindelse med at de fremsetter søknaden, etter reglene i personvernforordningen artikkel 14. Utlendingen har rett til innsyn etter forvaltningsloven og personvernforordningen, og kan klage på negative vedtak. Retten til kontradiksjon anses dermed ivaretatt.

4.2 Endringer i utlendingsloven

Departementet foreslår å gi adgang til å pålegge følgende organer å utlevere opplysninger om studier uten hinder av taushetsplikt: *Fylkeskommunene, universiteter, høyskoler, frittstående skoler, studentsamskipnadene og Kompetanse Norge*. Fylkeskommunene har ansvar for all videregående opplæring. I Norge er det i dag ti institusjoner som er akkreditert som universitet. I tillegg finnes det er rekke høyskoler som har rett til å opprette studietilbud på ett eller flere nivåer (årsstudium, bachelor, master, doktor), eller med studieprogrammer godkjent av NOKUT som studier på høyskolenivå. Andre utdanningsinstitusjoner som tilbyr studier, som frittstående skoler, omfatter i hovedsak både fagskoler og andre etablerte, private skoler. Studentsamskipnadene er organisasjoner som har ansvar for velferdsbehovet til studenter ved universitet, høyskole eller fagskole, som betaler semesteravgift. Det finnes 14 studentsamskipnader i Norge i dag. Kompetanse Norge er et direktorat un-

der Kunnskapsdepartementet med oppgave om å bidra til økt deltakelse i arbeids- og samfunnsniv. Kompetanse Norge er behandlingsansvarlige for blant annet registre og saksbehandlingsverktøy om prøver i norsk og samfunnskunnskap.

For øvrig vises det til den nærmere beskrivelsen av innholdet i en slik opplysningsplikt i punkt 4.3.

4.3 Endringer i utlendingsforskriften

4.3.1 Hvilke organer kan be om opplysninger?

Søknad om oppholdstillatelse fra riket og fornyelse av oppholdstillatelse skal fremmes for politiet, som forbereder saken, jf. utlf. §§ 10-2 femte ledd og 10-27. Det er i hovedsak UDI og UNE som behandler henholdvis søknader om oppholdstillatelse og fornyelse av oppholdstillatelse, og klager på avslag på slike søknader. I bestemte saker er imidlertid politiet gitt myndighet til å innvilge oppholdstillatelse eller søknad om fornyelse av oppholdstillatelse, jf. utl. § 65 og utlf. §§ 13-1 og 13-2. For eksempel er politiet gitt myndighet til å innvilge søknader om oppholdstillatelse til forskere med egne midler og visse typer studenter, samt fornyelse av slike oppholdstillatelser, dersom det ikke er tvil om at vilkårene er oppfylt, jf. UDIs retningslinjer *UDI 2010-098 Oppholdstillatelse til forskere med egne midler* og *UDI 2010-101 Oppholdstillatelse til studenter*.

Departementet mener etter dette at både politiet, Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE) har behov for opplysninger om studier i sin behandling av søknader om oppholdstillatelse som nevnt i punkt 4.3.2 for å kunne påse at saken er så godt opplyst som mulig i tråd med utredningsplikten etter forvaltningsloven § 17.

4.3.2 I hvilke sakstyper kan det innhentes opplysninger?

Departementet foreslår at det kan innhentes opplysninger i saker etter utlendingsloven og -forskriften der utlendingens eller referansepersonens studier er relevant for vurderingen av vilkårene for oppholdstillatelse. Av forslaget til forskriftsendring fremgår det i hvilke saker slike opplysninger er relevante.

Ved vurderingen av en søknad om opphold i forbindelse med arbeid eller studier etter lovens kapittel 3, er det behov for opplysninger om utlendingens studier. Ved slike tillatelser stilles det blant annet som vilkår at utlendingen har opptak til eller har fullført studier, eller har en tilknytning til universitet, høyskole eller lignende som forsker. Det er særlig aktuelt å innhente opplysninger om utlendingens studier i følgende sakstyper (de seks siste strekpunktene er aktuelle der utlendingen har sin utdanning fra Norge):

- student etter utlf. § 6-19
- forsker med egne midler etter utlf. § 6-20

- nyutdannede og forskere mv. for å søke arbeid som faglært etter utlf. § 6-29
- faglært etter utlf. 6-1
- utsendte arbeidstakere etter utlf. 6-13
- selvstendige oppdragstakere etter utlf. 6-14
- selvstendig næringsdrivende etter utlf. § 6-18
- faglærte arbeidstakere som ikke trenger visum etter utlf. § 6-29a
- faglærte arbeidstakere på faste innretninger etter utlf. § 1-11

Det er også behov for opplysninger om utlendingens studier ved vurderingen av unntak for hovedregelen om at førstegangs oppholdstillatelse skal være gitt før innreise etter lovens § 56 og forskriften § 10-1, der det blant annet gjøres unntak dersom utlendingen har kompetanse som faglært.

Ved søknad om permanent oppholdstillatelse etter lovens § 62 er studier relevant i vurderingen av kravet om selvforsørgelse og opplæring. Det stilles som vilkår at utlendingen må ha vært selvforsørget de siste tolv månedene, og det kan gjøres unntak fra selvforsørgelseskravet for blant annet fulltidsstudenter med høyere utdanning. Hva gjelder vilkåret om gjennomført pliktig opplæring og avsluttende prøve i norsk, godkjennes blant annet *Bergenstesten* og *Trinn 3-eksamen*, som tilbys ved universiteter.

Videre vil det være behov for opplysninger om *referansepersonens* studier i sak om oppholdstillatelse i familieinnvandring og fornyelse av slik tillatelse. Slike opplysninger vil være relevante blant annet for vurderingen av kravet til fire års heltidsarbeid eller -utdanning, jf. utl. § 40 a og utlf. § 9-1, vurderingen av kravet til fremtidig og tidligere inntekt som del av underholdskravet, jf. utl. § 58 og utlf. §§ 10-8 og 10-9, og unntak fra underholdskravet etter § 10-11, samt for vurderingen av unntak knyttet til referansepersonens status etter utl. § 49 og utlf. § 9-6.

Ved vurderingen av fornyelse etter lovens § 61 og tilbakekall etter lovens § 63 av tillatelser som nevnt over, vil det følgelig være nødvendig med studieopplysninger, eksempelvis dersom utlendingen ikke følger progresjonen eller avslutter sitt studium.

4.3.3 Hvem kan det innhentes opplysninger om?

Vilkår vedrørende studier er i de fleste utlendingssaker knyttet til *utlendingen* som søker en tillatelse, og det er derfor behov for å innhente opplysninger om utlendingens studier, jf. forslagetets første ledd bokstav a. For saker om familieinnvandring, herunder også fornyelse og tilbakekall av slik tillatelse, er imidlertid vilkårene knyttet til *referansepersonen*, jf. forslagetets første ledd bokstav b. Departementet mener opplysninger om både utenlandske sø-

kere og om referansepersoner med både norsk og utenlandsk statsborgerskap faller inn under hjemmelen for opplysningsplikt etter utl. § 84 første ledd om «utlendinger eller andre loven gjelder for».

4.3.4 Hvilke opplysninger kan innhentes?

I tråd med personopplysningsloven, jf. personvernforordningen, må opplysningene som innhentes blant annet være adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for. Forslaget begrenser derfor adgangen til å innhente opplysninger til det som er nødvendig for å behandle nevnte søknader. Av informasjonshensyn er det foreslått å nevne nødvendighetskravet uttrykkelig i forslaget til forskriftsendring.

Departementet mener i hovedsak opplysninger om opptak, progresjon, permisjoner, vitnemål, bolig og underhold kan være nødvendige for behandlingen av søknad om oppholdstillatelser som nevnt i punkt 4.3.2. Opplistingen av nødvendige opplysninger er ikke uttømmende, men den gir en pekepinn på hvilke opplysninger som normalt vil anses nødvendige for behandlingen av de aktuelle søknadene som er nevnt i punkt 4.3.2.

Vi viser til at opptak ved godkjent utdanningsinstitusjon blant annet stilles som hovedvilkår for tillatelse til studenter. For vurderingen av kravet til selvforsørgelse ved permanent oppholdstillatelse er det nødvendig med opplysninger om både opptak, progresjon og fullførte studiepoeng for å kunne ta stilling til om utlendingen er fulltidsstudent og for hvilken periode vedkommende har vært student. Videre kan opplysninger om progresjon og permisjoner særlig få betydning for vurderingen av om en tillatelse skal fornyes eller tilbakekalles. For vurdering av kravet for permanent oppholdstillatelse til pliktig opplæring og avsluttende prøve i norsk, er det nødvendig med opplysninger om resultat på norskkurs med Trinn 3 eksamen eller Bergenstesten. Vitnemål vil være relevant for oppholdstillatelser der det er et krav at utlendingen har kompetanse som faglært, som utlf. §§ 6-1, 6-13, 6-14, 6-18, 6-29a, 1-11 og 10-1 første ledd bokstav a. I familieinnvandringsaker er blant annet både referansepersonens progresjon og vitnemål aktuelle opplysninger ved vurderingen av fireårskravet og underholds kravet. Opplysninger om bolig og underhold er relevant blant annet for arbeidssøkere og forskere med egne midler.

Ved utformingen av utkastet til forskriftsbestemmelse har departementet søkt å bruke generelle formuleringer som omfatter de typer opplysninger det er behov for i dag, og eventuelle framtidige behov for opplysninger. De forskjellige kategoriene opplysninger om utlendingens studier kan omfatte flere former for informasjon fra organene. For eksempel kan et opptaksbrev inneholde opplysninger om studieinstitusjon, fagretning, nivå (for eksempel bachelor eller master) og enkeltemner. Et annet eksempel er at en progre-

sjonsrapport kan inneholde opplysninger om hvor mange studiepoeng studenten har avlagt, karakterer, hvor de er i studieløpet, om endringer i studieprogram og fagsammensetning, permisjoner og eventuell utestengelse. Progresjonen kan innebære blant annet antall studiepoeng avlagt per semester eller en kvalitativ vurdering av fremdrift i masteroppgaveskriving.

4.3.4 Nærmere om innhenting av opplysningene

Den foreslåtte hjemmelen åpner for at opplysningene kan innhentes manuelt eller elektronisk. Hensynet til effektivitet og brukerservice taler for å utvikle en elektronisk samhandlingsløsning for å innhente utdanningsopplysninger. Elektronisk samhandling er også en forutsetning for å kunne behandle flere utlendingssaker helautomatisk. Mange utdanningsinstitusjoner er tilknyttet Felles studentsystem (FS, et studieadministrativt system for universiteter og høyskoler) og Nasjonal vitnemålsdatabase (NVB, elektroniske vitnemål fra videregående skoler), og det vil være mulig å utvikle en elektronisk samhandlingsløsning mot disse systemene. Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning (Unit) har ansvar for å administrere disse systemene på vegne av utdanningsinstitusjonene. Den foreslåtte hjemmelen åpner for at utlendingsmyndighetene kan innhente nødvendige opplysninger fra disse nasjonale registrene. Det kan også være aktuelt å innhente informasjon fra andre nasjonale registre, eksempelvis fra Samordna opptak som er service- og koordineringsorganet for opptak til grunnutdanninger ved universiteter, høyskoler og fagskoler.

UDI har utviklet løsninger for bruk av automatiserte avgjørelser i utlendingsaker, og de har hjemmel til å ta i bruk slike løsninger, jf. utlendingsloven § 84 og utlendingsforskriften § 17-7 c. Det legges til grunn at flere av de nevnte sakstypene er egnet til bruk av automatiserte avgjørelser.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet legger til grunn at forslaget vil medføre en effektivisering av saksbehandlingen hos utlendingsmyndighetene når det kan brukes mindre ressurser på innhenting av opplysninger. Dette vil både gi kortere saksbehandlingstid og redusert tidsbruk knyttet til søknadsprossessen, samt økt brukervennlighet. Etter dagens rutiner må utlendingsmyndighetene innhente nødvendige utdanningsopplysninger fra utlendingen eller referansepersonen selv i form av opptaksbrev, karakterutskrift, vitnemål og lignende. En direkte innhenting vil sikre at forvaltningen legger korrekte og oppdaterte opplysninger til grunn i sin saksbehandling, og har økt mulighet for kontroll av opplysninger om studier. Vilkårene for oppholdstillatelse må være oppfylt på vedtakstidspunktet, og det kan derfor være nødvendig med oppdaterte opplysninger kort tid før vedtak fattes.

Bestemmelsen åpner for at det kan utvikles en løsning for elektronisk innhenting av utdanningsopplysninger, som nevnt i punkt 4.3.4. Kostnader i tilknytning til utvikling, drift og forvaltning av en slik løsning krever dekning innenfor gjeldende budsjettammer eller behandling i den ordinære budsjettprosessen. Elektronisk samhandling vil være ressursbesparende for utdanningsinstitusjonene og vil igjen gi kortere saksbehandlingstid i utlendingssaker. Elektronisk samhandling kan også redusere overskuddsinformasjon som ofte fremgår av papirdokumentasjonen som utlendingen fremlegger i dag. Den største gruppen av saker der innhenting av opplysninger om utdanning vil få konsekvenser, uavhengig av automatisering, er søknader om fornyelser av studenttillatelser. I 2019 ble det gitt 6 495 slike tillatelser.

Videre vil elektronisk samhandling gi økt mulighet for automatisering av saksbehandlingen i UDI og UNE. UDI har allerede utviklet løsninger for bruk av automatiserte avgjørelser. Det må likevel påregnes noe kostnader til drift og vedlikehold. Departementet legger imidlertid til grunn at bruk av automatiserte avgjørelser samlet sett vil innebære besparelser og frigjøre ressurser til andre, mer krevende saker. Det er planlagt automatisering av blant annet studiesaker, noe som er beregnet å medføre en innsparing på cirka fem årsverk.

Tilsvarende opplysningsplikt er allerede gitt i statsborgerskapssaker (med unntak av for studentsamskipnadene), jf. statsborgerloven § 29 b og statsborgerforskriften §§ 14-7 og 14-8 (i kraft 28. april d.å), og forslaget innebærer en utvidelse til også å gjelde i ovennevnte utlendingssaker.

6 Forslag til endringer i utlendingsloven

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) gjøres følgende endringer:

§ 84 første ledd skal lyde:

Dersom det organet som behandler en sak etter loven her, anser det som nødvendig for opplysning av saken, kan organet, uten hinder av taushetsplikt, pålegge følgende organer å utlevere opplysninger om utlendinger eller andre loven gjelder for:

- a) barnevernsmyndighetene,
- b) kommune i tilknytning til introduksjonsprogrammet,
- c) Statens lånekasse for utdanning,
- d) arbeids- og velferdsforvaltningen,
- e) skattemyndighetene,
- f) politiet,
- g) folkeregistermyndigheten,
- h) *fylkeskommunene*,
- i) *universiteter og offentlige høyskoler*,

- j) *frittstående skoler og private høyskoler,*
- k) *studentsamskipnadene, og*
- l) *Kompetanse Norge*

7 Forslag til endringer i utlendingsforskriften

I forskrift 15. oktober 2009 nr. 1286 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsforskriften) gjøres følgende endringer:

Ny § 17-7 k skal lyde:

§ 17-7 k. Fylkeskommunene, universiteter, høyskoler, frittstående skoler, studentsamskipnadene og Kompetanse Norge

Fylkeskommunene, universiteter, høyskoler, frittstående skoler, studentsamskipnadene og Kompetanse Norge skal etter anmodning fra politiet, Utlendingsdirektoratet eller Utlendingsnemnda gi opplysninger om utlendingens studier, herunder opptak, progresjon, permisjoner, vitnemål, bolig og underhold, dersom det er nødvendig for å behandle sak om

- a) *opphold i forbindelse med arbeid og studier mv. etter lovens kapittel 3 og fornyelse av slik tillatelse etter lovens § 61,*
- b) *opphold i forbindelse med arbeid på faste innretninger etter lovens § 6, jf. forskriften § 1-11, og fornyelse av slik tillatelse etter lovens § 61,*
- c) *adgang til å søke førstegangs oppholdstillatelse etter innreise etter lovens § 56, jf. forskriftens § 10-1, og*
- d) *permanent oppholdstillatelse etter lovens § 62.*

Tilsvarende gjelder opplysninger om referansepersonens studier i sak om oppholdstillatelse i familieinnvandring etter lovens kapittel 6 og fornyelse av slik tillatelse etter lovens § 61.

Tilsvarende gjelder opplysninger om utlendingens eller referansepersonens studier i sak om tilbakekall av oppholdstillatelse etter lovens § 63 av tillatelser som nevnt i første og annet ledd.

Opplysningene skal gis uten hinder av taushetsplikt, og kan innhentes fra nasjonale registre.